

"SVOBODA" (LIBERTY)

the Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J. Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, Editor 83 Grand Street, Jersey City, N. J. ANDREW SAWKA, manager 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION: UNITED STATES: \$2.00 per year, \$1.00 per 6 months, 0.75 per 3 months. FOREIGN COUNTRIES: \$3.50 per year, \$2.00 per 6 months, \$1.00 per 3 months. Single copy 3 cents.

Address: 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J. For all orders and change of address send to the address of "SVOBODA".

AMERICAN ASSOCIATION OF FREE PRESS LABELS. For all orders and change of address send to the address of "SVOBODA".

ВЕСЕЛИЙ СВЯТ

святлого Воскресня бажамо нашим передплатам, читачам і прихильникам.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Вірається в ниті й красу, Що вчора вало без часу. Цьвіт нури смерті з себе зверг І з пупинка добуєш на верх. Чи чудо се?... Дитя хвиба Повіри в чудо. Се борба. З зимою бореться весна. Зиму й понюєш вона. Зпід каменя нитє встає І силу мертвому дає. Борба є мерелом чудес, А клич борби: Христос воскрес!

При всякій нагоді: на вічас, на збораз, при роботі, на забавах, на веселлях, зрештешах і т. д. найкращою про життя та терпіння війни у наших рідних краю та абстрактно як найбільше жертви на ту святую цілю народну!

В ДЕНЬ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСЕННЯ.

Судно й невесело стичає український наріч сьогорічне святго Воскресня Христоваго.

Як широка українська земля: і над Дністром, і над Прутото, і над Богом, і над Дніпром-Славутичем і над Доном невеселий нині Великдень.

Не видно радості, не чути веселих галток. І давний великдень не давонить веселої пісні, а немов тужаю плачуть, завивають.

І прирдо, що будить ся на весну до життя, немов не веселить ся, наче не цвітнєть вона зустрічає, а надоліст.

І як же веселити ся українському народови, коли його сини вкривають сьвітанки могилами рідну землю, коли кровю зропують її бідну...

І як же не сумувати батькам і матерям або сестрам і молодшим братим, коли їх діти, їх братчики годовами своїми застелють гори Карпати...

І як же не плакати їм, коли Москва заборець зупиняє ся над невинним безборонним народом на галицькій нашій землі...

І чиж може серце українське без жалю приймати відомість, що наші брати втикають перед москвоюськими звірствами з рідного краю, — який тепер в пекло перемінено, — на чуужині, до горюють і скитають ся вони, нещасні, бездомні вгнанці.

І чиж не кровавить ся з жалю серце України, коли Москва заборець напосадає ся на його душу, коли його рідну мову гонить за школи; коли розважує його товариства; заборона роздрукати українські книжки і газети; коли перешить українській дитині молитись в її рідній мові...

Сумний нині день на Україні.

Великі дні приносять звичайно зі собою великі думи, великі жалі і терпіння, але й великі надії.

Великої надії нехай нам достать і нинішній Великдень, день воскресня Христа, день воскресня правди.

Се святго побди правди над неправдою.

Се святго велике для всіх покритих джелем і угнетенням.

Се велике святго для українського народа.

Нинішнє святго, святго перемоги правди над неправдою, нехай нам достать духа, надії і віри в красну будучність великого українського народа.

Правда побидить і мусить побидити. Україна встане в славі і волі, а все, що погане, нечесне, зрадливє — загине і пропаде та оставить по собі лише прикрій спомини.

Але шлях до воскресня веде через відродженє.

Важкі український наріч воскресє яко вільна нація, мусить відродити ся. А відродити ся наріч може через відродженє одишчи. Коли всі Українці поборять в собі хвибу і недостачи, тоді відродить ся цілий наріч і завтиса хвиба його воскресня.

Тими хвибами є: темнота, пиянство, негодза, роздори, зрада, продажність, рабство і т. д.

Кожний наріч на світї з такими хвибами і недостачами занепадає або попадає в неволю, під чужє панованє.

Так було з многими народами в історії і є ще й тепер.

Але богато народів в останніх десятих лїт відродило ся, а відродило ся в той спосіб, що загав, в одишнім разом і кожда зперва побувси за своїх давних хвибу і недостач.

І ті народи живють тепер новим, повним, здоровим національним життям і хвиба воскресєня вє для них недалека.

І наші наріч теж живє в останніх роках по тій доразі. Але коли глануть було на ціл хвибу зрадників — кашаля, на рабів — польських слуг, на шпирителєв роздору і т. д., то як же далекою виглядала се дорота.

Одначе на се ніхто з нас не повинен зважати, а брати ся до діла і зачинати вє. Кожний з нас нехай робить для свого діла, що в його силі. Як зачнемє від нині, то скорше буде живно.

Доля і вилі України спочиває лише в руках її синів. Через відродженє лише її синів прийдє її воскресєня.

РОДИМЦІ ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКР. НАР. СОЮЗА!

ВЕЛИКОДНІ ДЗВОНИ.

Чи чуєте той голос давнини, що нині бє у його давнини від Сану. Буга як до Дону по сей і другий бє народну зі خودом досвітних зїрниць?

Чи чуєте, як дзвін голосить? З терпін'я і мук, з крові і слоз нині і волю нам приносить воскресий з гробо Спас-Христос?

Та нині дзвін свій сумно грав, зловинич звуком голос бє; а голос той аж серце крас, зоблуду душу роздирє, у його серце же жне.

Чи чуєте, що він голосить, чи чуєт той зойн і стон? Се наг Українці приносить в воскресї денї в дарунку... сном.

Чи бачите, як там стелами на тій Голготї віковий натують тіло нагайним, січуть терновими вінками скраєн України дорогий?

Чи чуєте, як там шалють нати і кров невинну пють тоді, коли святий радіють а скрізь воскресї давни бють?

Колї вас звук воскресних дзвонів не бє забуває з досвітних снів, то най вас забудє пісна стонів занованх братів мільйонів.

Що чають, идуть воскресних днїв; що чають, идуть, коли раз блисне забраєна нервою стальє на Голготї у пух прасне смертї віковї скриняль.

І доти не загравть дзвони України воскресних днїв, доти не зломлять ся кордоми, поки Україна не втоне в потоках крові і номів.

З крові й зєлєза на Голготї, сьвяченої потоком слозь, зїйдє у сонць воскресних злотї України жите — Христос!

Микола Курчєво.

БО ПОРА СЕ ВЕЛИКА СТЬ...

Слабє підготуванє українського народу до великої терпінности відбиваєт ся в цілї наших поступовань. Враз сього підготуванє вилєдо в тім, що ми, — хоч відчуванє неюло рідного краю, і в м і м о с я на военні полї і пригизданє ся стратегічним рухом військ на нашій землі — не ввидимо того нашпим очма.

Бо не все одно, чи ми дивимо ся через чуажу присму на нашу справу, чи влясним очом. А саме американська прєса, все одно, чи вона англійська, чи не англійська так пригломлює нас, що ми мимовільно мусимо дивити ся на полїт жак, як одні або другі часомєп.

Ми побали між два напрямки, які застєпує американська прєса: величєна на бїльшїсть стоїть по сторонї англійсько-французько-російській, а меншїсть стоїть по сторонї нїмецько-австрійській.

Розвїй політичних випадків останніми роками, а саме розмах українського життя в межах Австрії і систематичне давнє українського ругу в Росії були причиною цього, ще галицькій Україні ще серед балканської завєружє по довгих нарадах оголошено зявєт ся, що на випакок конфлікту Австрії з Росією воєн вє стануть проти Росії. Приблизно війна скорше, чим хто наїльє ся і галицькій Україні своє завєружє потерпїл дїла, виставляють проти Росії українську армію. Стювах Стрьїльськ. Рівномєрно представники російських України, які змогли ще в час війни. Колиж вилуха війна, а між американськими Українцями се шалїла вєружє внутрішніх мєжєубовищ, не було часу, а що бїльшє, не було доброї волї дїйти ся на нараду і передискутувати основно наше становище. Через внутрішню крамолу дїяльї поодинокї люди до якої досконалости в несправстві, що не могли навіть сїльшо радити над народними справами.

Згаданї два напрямки в американській прєсї спричинили се, що ми придучили ся майже без застанови до австрійсько-нїмецької коалїції. І наикли не могло стати ся, аласє через брак основног передискутуванє української справи. На мою думку зроблено тут одну основну помилку. Се похїба лежала в тім, що не звернуло ся належної уваги на народну думку. Коли б ми Українці мали своє дер-

жаву, то могли бє без розбору поставити се до сїч, чи по тїй сторонї, идучи за голосом правителєства. Тимчасом ми якраз гїлєко терпінної війни щойно видїляємо справу самостійної української держави. І саме тому треба ставити виваєнє, а то будучність сїч пертї на своїх вєданих сїч а ж. Розумієт ся, що не на тих силках, котрі ми до тепер виправдали, але на тих, котрі ми можемо викреслати з нашої соромкопивої мєлї.

Колї ми жак поставимо справу, тоді ми мусимо вилєти ся до основної працї над використанєм стратегічних сил, тоді не будемо уважати якїхсь стратегічної невдачї австрійської армії (як на приклад випадок Перемішля) за національний порогм, лише втєрвало будемо працї зявєт ся, (а не чекати) до кінця. Коли наріч буде свідомий своєї силї, тоді не буде увади духа, і не буде уїдїленє страху перед сїм уїдїленєм наїзником о. Протино, по кожнім ударї, заданім нам нашим ворогом, в народї буде кришати зявєт ся жажда видїлїти.

Скрїплєнє своїх сил зробить нас менше залежним від походів військ, а навіть ми будемо бїльшє вартим союзником і навидтор, наші союзники будуть бїльшє з нами числити ся. В тім напрямї належало бє представити народом справу. Се може бути товжєтвом до якоїсь сїльшої акції. Тодї може й ті, що в попередній партійній і особистій борї понесли рани, перестануть роздумувати над відпаком своєму противників, але возьмуть ся до працї. А працї зблизить вєх до себе, тимбїльшє, що цїль вєсїм сїльша.

Вїпоти в наріч віру і вказати способи працї найкращє на вічас. Тому останна пора ударити у вічевий лєзві. А до сього покликани ті, що мають по громадах провід в народнім життє.

Др. Семен Демидчук.

НА ВЕЛИКДЕНЬ.

Христос воскрес! Серця радіють, Велика бє Господня слава! Сотї надїй наша лєлють. Що чей воскресє народна справа. Летєть піснї аж до небєс: Христос воскрес! Христос воскрес! Христос воскрес! Цьвітуть вєнє цвітєти і ниви холосїнь зелєнєють. Вузи воєн, аж ляг дивитись... Дїтї одбертись не зїдють. Зате яні лани в панї! Поглєне хлоп: і жалї і гнї! Христос воскрес! Гей, шум розвійте! Не дайтеся нуджє вє зарплатї! На бї зневірї, надїю сїйте, То й красні днї вам будуть плєсти! У кров і кїсть нашє всяєне воля, Тодї вам инша буде доля!

Христос-воскрєс! Розвилєсь лєзи, Краса весняна доюлола. Утрїть свої грї слєзми І піднесїть турботні чола! Ви станте сїльно, будьте при груди І будьте люди, будьте люди!

Христос воскрес! В скалі у гробї Хотїли правду покховати: Воскрєсла правда весільна в собі, Бо правду годї зауважити! Воскрєсло й наше їмє чесне І Україна теж воскресє!

Микола Приймєв.

ВЕЛИКОДНІ ЗВУЧАТ В ДАВНИХ ЧАСАХ НА УКРАЇНІ.

Французський інженір Гільом Леваєсар де Воллєн, що пробував на Україні в 1630—1648 рр., у своєм славному „Описї України“ брєдєть лєзві звєстїк про великодні брєдєтї і звичаї у нас в його часах. Хочемо тут познати се оповїданє з незвичайним пропуском. У Велику суботу вєсї узяють ся до сьвітїни, яку називають перковою, зобєтї бути присутним при церемонії зложєна до гробо зображєня Спасителя; пїзнішє вилєвають його з великим торжєством. По сїчєнню цього обряду вєсї як мушнї так жінки, дївчата і хлопці, підходять до емискожа, якого називають владикою і полюють червоє або жогтє яїє зє словами „Христос воскрес“, емискож відповїдає „Во істїну воскрес“, піднімає і цїдує кожного, тєксамо жінки, як і дївчата і в такий спосіб протягом двох годїн зборєс бїльшє ніжє п'ять або шість тисяч яєць... Тєсаме робить все духовенство, починаючи від кийського митрополїта, голови всіх емископ, на їмє Могїля, а кїтєчачи на простєх сьвященниках, яких називають „господїнми“.

Протягом вєсьмох днїв не можемо видїти на улицї иннає жак з великим засобом крапєних яєць; є звичай мінати ся ними зі знайомими, яких сїчає-

єть ся, повторюючи ті самї ритуальні слова, а якїмє заєвтають ся до владик або господа; друг чї ознакою вїдповїдають те самє, потім зникають ся і дїтучи ся, а потім той, кого вилєвають, дає в замїну другє яїє і починаєт ся тєсамо церемонїя.

У великодній понєдїлок робить таку забаву: від рана молодї люди ходять по улицях гуртками по кількох, лєлєють вє дївчата, привають до кернїшї і вилєвають на голову кожїм по пїть-шєсть вєдер воєи, поки вона шїлком не перемокє. Та забава дозволає тільки до полуднї. Дївчата платять за се в сїчєдучий вїкторок, ає до бїльшою хитростю: в однім домі зборєт ся по кількох дївчак, кожда тримає готовий збанок з водою; вони ставлять на сторожї мазу дївчачку, а потім умовленїм криком дам знати, коли переходить парубок; тоді вєсї дївчата вїбогають на улицю, з криком ловлять його, на крик збїгають ся єсудки на поміч і коли дївчї стїпї пїзнішї тримають парубка, нинї вилєвають йому забаву за шню і не пускають аж перемокє до нитки.

В такий спосіб переводить молодїк празник Пасхи.

Мушнї переводять иннає великодній понєдїлок: рано товпо виправляють ся на замок, до там чекає на них і по звичаю кланяють ся низко, а потім кожний підходить і приносить курку або иншу пїтщу. Пан в замїну гостїть піддєвних горюков. На середнї дворї викочують бочку і вїдбивають коло; сєлїни наближають ся і ставють кругом. Пан підходить з великою лєдокою до чернєня, наповненїй горюковою і по до найстаршого між ними і потім перелєво йому лєжку; той по і знов перелєво другому, третєму і т. д., поки знов черта не прийдє на першого і поки не опорокнєт ся бочка. Коли се станєть се перед вєчером, (що бувас досїть часто), пан мусить поставити другу бочку на місце порожної, бо обовязаний гостити сєлїни в такий спосіб до заходу сонця, коли вони мочуть вєстати на нотах. По заходї сонця дають знак розходити ся. Тї, що доєржєт ся на нотах, розходять ся доми, инї кладуть ся і заснєлюють на улицї і там остають, поки не отворєзять ся хвиба що змилосердїєм ся над ними жінки і дїтї і доставлять їх до дому на нотах... Гїдко бачить панним аж до такої мїри тих нещасливих, що не зїли кусника хлїба за цілий денї і вилєвають ся в болотї аж безроги. Я бачив, як одного з них вєзав мертвого возом, а тоді не було бє бїльшє, як друга година сплудило... От дїким значає, що доводять людодї до загубї тавним нудженнєм своєю; не зїли і приховало, яку часту повторюють, „дївнє нїгого не пїти криї вода, як не пївнєтє ся“... (Сєй останній звичай привезли були на Україну польські панї, котрі називали се шпирєнем культури на Україні).

ОСИП ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧ.

ПОВОРОТ ДО ДОМУ.

Вєзє гори счорніли, лїєн шумлять, у запахах майє солодко спїять, лише подорожний вєє під сєлом. Ох, місяцю ясний, зїйдї, зявсь!

Та радієно й мило поглянє з гори, бо серце у нього болить з жури; він плачє тихенько, лєдєв їє, а лєчко, як мармєр, такє бїдє.

Чого-ж він, сєрпєнїшї, такий сумний? Бою ся спитати, бо він страшний, так дивнїт ся грізно вперед у тьму. Ой, місяцю ясний, сьвітї йому!

Зийшов місяченько; спокїй крутос. Смутний подорожний вєє під сєлом. Чи є сє хатка на кручі там, що він її ставив так гарно сам?

Немає вє хатини, шїшла з огнем, по згарнїш місяць їє тихенько... Він ставнє, не годєн жєтє вє, — аж давнєт ся: ген на полях хрєст.

Хрєсти там бїлїють у тиху ніч і гурбає пїльнує, вєсї гонить хрєст. Чужнєє зєлєну браму потрєє, аж гравбє зявєт ся, бо панїши чар.

Се хто там? Тут вїпир, грєвє, Хрєстї... Се я! Дам ти лєви тоби, дустї! Пустї мене зараз, пустї тудє, що ї до гробо сєстрїчки мене ведї!

Так ту моя лєба, ту спїть вона, що вїрно любила мене одна? Ох, сєстро, сєстрїчко! Буди ся, встанї! З халєка приходжу! Зявїт ся, глянї!

Скрїзь тихо і глухо, кругом спокїй... Не скажєш менї вєє: „Ох, брате мій! Зявї ся, сєстрїчко, хоч на панїтї! Не хочєш, єдина? — То ї вїду в сьвітї!“

І блїлий тїлї хрєст не поїлєвувєт... По згарнїш хатї там сон бубавє, та він і не глєдєн, шїшов і шєє... Сьвітї, місяченьку, йому з небєс...

